

բողջ տեղիքը Աւետայի մէջ կուզրի մա-
սին⁴⁵ :

Ջրսամոյրի սրբութեան ու կարեւորու-
թեան եւ կուզրի նուազ կարեւորութեան չա-
փանիչը դարձեալ կրօնական հիմքի վրայ է .
առաջինը, Բունդահիշնի խօսքերով՝ կը սա-
տարէ ահրիմանեան արարածները ջնջելու .
ան կը մաքրէ ջուրերը դեւերէ ոչնչացնելով
գորտերը, օձերը եւն — այդ պատճառով
Ջրսամոյր սպաննողը պէտք է քաւէ իւր մեղքը
կատարելով անձամբ նոյն պաշտօնը . մինչ
կուզրը իբր կրծող՝ արարչական այս ծրա-
գրին չի յարմարի :

Ջրսամոյրի այս կրօնական մեծ նշանա-
կութիւնը մեզի կուռան պիտի ծառայէ Եղի-
շէի յիշեալ տեղիքի լուսարանութեան հա-
մար : Պէտք է մտածել որ մազդէականներու
կրօնական պահանջներուն մէջ Ջրսամոյրը
պիտի գրաւէր բնականաբար աչքաուռ տեղ
մը . համաձայն Աւետայի օրէնքին՝ Պարսիկ-
ները պիտի արգիլէին Հայոց սպաննել այս
սրմզգական անասունը : Տեսնելով կուզրի
համեմատաբար շատ նուազ նշանակութիւնը
մազդէականի աչքին առաջ պիտի հետեւցնենք
թէ «ՆՋրի» Եղիշէի այս տեղիքին մէջ կը
նշանակէ ոչ թէ կուզր, այլ Ջրսամոյր, lutra,
ինչպէս արդէն կը դնէ Փորթուզալ Բաշա⁴⁶ :

«ՆՋրի» բառը իւր կազմութեամբ կը
ցուցնէ որ ժողովուրդի բերանը մեծցած է
եւ հայերէն հնագոյն բարդութիւններէն է .
նորագոյն բարդութիւն մը քերականական
կաղապարին աւելի համապատասխան պիտի
ըլլար, իբր ջրաշուն, միջինդարեան ձեւով
ջրշուն : Հայերէնի բարդութեան հնութենէն
բնականաբար կարելի չէ գիտ եզրակացնել,
որ ան պարսկերէնէ անկախ ձեւուած է . Ջրսա-
մոյրի աւետական բմբռնումը իբր բիւր շու-
ներու հոգեփոխակ պայմանաւորած պիտի
ըլլայ նաեւ հայերէնի այլաբերումը — այս
եւս պէտք է նկատել փշուր մը պարսիկ կրօնի
ազդեցութենէն հայ հեթանոսական հաւատ-
քին վրայ : Հայերէն ՆՋրին իբր Ջրսամոյր
կասկածիլ կու տայ, որ նոր պարսկերէն
آب «Ջրուն» կուզրի նախնական այլաբե-
րումն ըլլայ . այդ կասկածը աւելի կը գորա-

նայ Ջրսամոյրի նոր պարսկ. آب «ձովի
շուն» կոչումով, որ չի համապատասխաներ
այս մուշտակաւորի գաղափարին . պէտք է
մտածել որ վերջին այլաբերումը արուեստա-
կան է զայն կերպապէս տարբերեցնելու հա-
մար Ջրունէն : Ասոր նպատակը է նաեւ
այն պարագան, որ միջին պարսկերէնի մէջ
կուզրի աւետական կոչումը պահուած է,
մինչ udra- արդէն անհետացեր էր բառազան-
ձէն իւր կրօնական բովանդակութեան հա-
մար : Պարսկաստանի մէջ իսլամութեան
յաղթանակով մազդէական երկարմատեան
հայեցողութիւնը բնականաբար հետզհետէ
գետին կորսնցուց պարսիկ ժողովուրդի հա-
ւատքին մէջ եւ ասով Ջրսամոյրը կամաց կա-
մաց զրկուեցաւ իւր կրօնական տարագէն .
միաժամանակ բժշկութեան զարգացումով
անհցաւ կուզրի նշանակութիւնը ժողովուրդի
հաւատքին մէջ . ասով ազդակ մը աւելցաւ
անոր փոխաբերութեան : Այս երկու կերպ
փոխաբերութիւններն ալ արգիլւնք են լեզուա-
կան արգելքի, tabouի, բխած կրօնական
հաւատքէ, որ չի թուլատրեր իրն իւր անու-
նով անուանել⁴⁷ : Լեզուական տարուի ազ-
դեցութեամբ կորսուած են հայերէնի մէջ
կանուխէն կուզրի ու շնջրիի հնդեւրոպական
անուանները եւ փոխաբերուած մին ասորերէն
բառով, միւսը այլաբերումով : Կուզրն ու
ՆՋրին զեղեցիկ նմոյշ են լեզուական տարուի
մէկ տեսակին, որ կ'արգելէ անուանել օգ-
տակար անասուններն իրենց իրական անու-
նով, որպէս զի չարը չանդրադառնայ ու
չիլնասէ իրենց : Եղիշէի նոյն տեղիքը կու տայ
մեզի տարուի երկրորդ տեսակին համար օրի-
նակ մը, ուր նոյն արգելքը դրուած է ահրի-
մանեան անասուններու կոչման վրայ . հոն
աւետ. xraistra հայերէն թարգմանուած կը
դանենք իբր «խառնարկոյր բազմաճի», բա-
ցատրութիւն մը որ բառերու խճողում մըն
է պարզապէս . բայց այդ իսկ յատկանշական
է լեզուական տարուի՝ չար էակը պիտի
չհասկնայ իւր անունը ու պիտի շուարի :

Հ. Պ. ԷՍՍՊԱԼԵԱՆ

⁴⁵ Yašt, 5, 129. Wolff, Avesta, 5, 181. Bartho-
lomae, Altiranisches Wörterbuch, 925, այս ամբողջ
հաստատար վերջին ներմուծումը կը համարի :

⁴⁶ Եղիշէի վրդ. փասն վարդանայ եւ Հայոց պա-
տերազմին եւ բնագոյնութիւնը, Վենետ. 1903, 264
ծան .

⁴⁷ Հմմտ. A. Meillet, Quelques hypothèses sur
des interdictions de vocabulaire dans les langues
indo-européennes: Linguistique historique et Lin-
guistique générale, 281—291. Fr. Specht, Die
äußere Sprachform als Ausdruck der seelischen Ein-
stellung: Die alten Sprachen, 5. Jahrgang, Heft 6.

Verlag: Mechitharisten-Kongregation. Für den Inhalt verantwortlich P. Mesrop Habozian. —
Druck: Mechitharisten-Druckerei. — Alle Wien 62, Mechitharistengasse 4.

